

**“ASAKABANK” AJ MISOLIDA TIJORAT BANKLARIDA
1-SON BHXS (“MOLIYAVIY HISOBOTNI TAQDIM ETISH”) STANDARTINI
JORIY ETISH MASALALARI”**

Muallif: Ro‘ziyev Elyor Zafar o‘g‘li
Bank-moliya akademiyasi magistranti

So‘nggi yillarda O‘zbekiston bank-moliya tizimini modernizatsiya qilish jarayonida amalga oshirilayotgan islohotlarning muhim yo‘nalishlaridan biri buxgalteriya hisobi va moliyaviy hisobot tizimini xalqaro standartlarga moslashtirish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (MHXS) investitsion jozibadorlikni oshirishga, investorlar, kreditorlar va keng jamoatchilik uchun shaffof va taqqoslanadigan axborot taqdim etishni ta‘minlaydi. Shu jihatdan 1-son BHXS – “Moliyaviy hisobotni taqdim etish” standarti tijorat banklari faoliyatida alohida ahamiyat kasb etadi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining tegishli qaror va farmonlari hamda Markaziy bankning me‘yoriy-huquqiy hujjatlari asosida Buxgalteriya hisobi xalqaro standartlari (BHXS)ni joriy etishning huquqiy bazasi yaratildi. Jumladan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 24-fevraldagi “Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o‘tish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PQ–4611-son Qarori moliya sektorida xalqaro standartlarni bosqichma-bosqich joriy etish bo‘yicha chora-tadbirlarni belgilab berdi. Mazkur qaror asosida tijorat banklarida BHXSni amaliyotga tatbiq etish jarayonlari uchun aniq yo‘l xaritasi ishlab chiqildi. Shuningdek, 2020-yil 24-iyuldagi “2020—2025-yillarga mo‘ljallangan O‘zbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi to‘g‘risida”gi PF-5992-son Farmoni esa ushbu jarayonni yangi bosqichga ko‘tardi. Mazkur Farmon bilan milliy buxgalteriya hisobi tizimini xalqaro standartlarga yaqinlashtirish, kadrlar salohiyatini oshirish va axborot tizimlarini modernizatsiya qilish vazifalari belgilandi. Farmonda shuningdek, tijorat banklari rahbariyati uchun moliyaviy hisobotni xalqaro standartlar asosida yuritish bo‘yicha aniq majburiyatlar yuklatildi.

“Asakabank” AJda 2020–2024-yillarda moliyaviy hisobotlar bosqichma-bosqich BHXS talablariga moslashtirildi. Moliyaviy hisobotlarda aktivlar va majburiyatlar qayta tasniflandi, sof foyda va kapital ko‘rsatkichlari xalqaro mezonlarga muvofiq qayd etildi. Tahlillarga ko‘ra, 2021–2023-yillarda bank aktivlari 46 foizga, kredit qo‘yilmalari 55 foizga, depozitlari esa 75 foizga o‘tdi. Bugungi kunda esa aktivlarning 70 foizidan ortig‘i kreditlar ulushiga to‘g‘ri kelmoqda. Bu esa iqtisodiyotning real sektorini moliyalashtirishdagi faollikni ko‘rsatadi.

Buxgalteriya hisobi xalqaro standartlari (BHXS) asosida tuzilgan hisobotlar “Asakabank” AJ faoliyatining shaffofligini oshirishga hamda shu bilan bir qatorda xorijiy investorlar ishonchini kuchaytirishga xizmat qildi. 2020-yilda xorijiy investorlar ulushi 18 foizni tashkil etgan bo‘lsa, 2024-yilga kelib, ularning ulushi 24 foizgacha yetdi. Sof

foyda hajmi 1,2 trln. soʻmdan 2,5 trln. soʻmga oshdi, ROE (*Aktivlar rentabelligi*) 12,5 foizdan

14,5 foizgacha koʻtarildi. Bank hisobotlari “Grant Thornton” va “EY” (*Ernst & Young Global Limited*) kabi xalqaro auditorlik kompaniyalari tomonidan tasdiqlanmoqda, bu esa xalqaro reyting agentliklari (*Fitch (Fitch Ratings Inc)*, *S&P (Standard & Poor’s Financial Services LLC)*) tomonidan “barqaror” bahosini olishga yordam berdi.

Shunga qaramasdan, ushbu jarayonlarda bir qator qiyinchiliklar mavjud boʻlib, ular kadrlarning xalqaro standartlar boʻyicha yetarli malaka hamda koʻnikmalarga ega emasligi, axborot tizimlarining moliyaviy hisobotni xalqaro standartlar asosida yuritish uchun toʻliq moslashtirilmaganligi, yuqori transformatsiya xarajatlari hisoblanadi.

Tahlillar asosida tijorat banklari xodimlari uchun MHXS boʻyicha muntazam seminar va treninglar tashkil etish orqali bilim va koʻnikmalarini mustahkamlash, moliyaviy hisobotlarni avtomatlashtirish va xalqaro talablar asosida ishlab chiqilgan zamonaviy IT-platformalarni joriy etish orqali hisob-kitoblarning aniqligi va tezkorligini oshirish, bank balansidagi aktiv va majburiyatlarni xalqaro standartlarga mos qayta baholash orqali investorlarga ishonchli va solishtiriladigan axborot taqdim etilishini taʼminlash, yetakchi auditorlik kompaniyalari bilan hamkorlikni rivojlantirish orqali bank faoliyatida shaffoflikni oshirish va tijorat banklari xalqaro maydondagi reytinglarni mustahkamlash kabi amaliy tavsiyalar ishlar chiqildi.

Tahlillar shuni koʻrsatadiki, 1-son BHXSni tatbiq etish “Asakabank” AJ misolida bank faoliyatining shaffofligini oshirdi, investorlar uchun ishonchli axborot bazasini yaratdi va butun bank tizimi uchun metodologik tajriba vazifasini bajardi. Ushbu tajriba Oʻzbekistonning xalqaro moliya bozorlariga integratsiyalashuvini jadallashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 24-fevraldagi PF-5992-son Farmoni – “2020 — 2025-yillarga moʻljallangan Oʻzbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi toʻgʻrisida”.

2. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 24-fevraldagi PQ-4611-son Qarori – “Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga oʻtish boʻyicha qoʻshimcha chora-tadbirlar toʻgʻrisida”.

3. Oʻzbekiston Respublikasi Markaziy banki Boshqaruvining 2021-yil 18-noyabrdagi 20/3-son Qarori – “Tijorat banklarining hisob siyosati va moliyaviy hisobotlariga qoʻyiladigan talablar toʻgʻrisida Nizom”.

4. “Asakabank” AJning 2020–2024-yillarga oid yillik moliyaviy hisobotlari.

5. International Financial Reporting Standards (IFRS) Foundation. IAS 1 – Presentation of Financial Statements. London, 2020.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

6. Grant Thornton International Ltd. O'zbekiston bo'yicha yillik audit hisobotlari, 2020–2024.

7. Ernst & Young Global Limited (EY). O'zbekiston bank sektori bo'yicha tahliliy sharhlar, 2020–2024.

8. Fitch Ratings Inc. Banking Sector Review – Uzbekistan, 2023–2024-yillar hisobotlari.

9. Standard & Poor's Financial Services LLC. Uzbekistan Banking Outlook, 2023.

10. Nobes, C., & Parker, R. (2020). *Comparative International Accounting*. Pearson Education.